

Poziom podstawowy

Część I – rozumienie czytanego tekstu

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj na podstawie tekstów i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu poleceno inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteś poproszony.

Tekst do zadań 1.1.–1.6.

Ciągle scrollowanie niszczy nasze zdrowie psychiczne. Wpadamy w nory wypełnione złymi wiadomościami

Sprawdzenie telefonu przez dodatkowe dwie godziny każdej nocy nie zbawi świata, ale może sprawić, że będziesz gorzej przygotowany na jego codzienne wyzwania. Jest 23.35, palec przesuwa się po ekranie.1.15 bez zmian: kiuk w dół, kiuk w górę. Facebook, Twitter, a jeśli jesteś masochistą, to jeszcze Instagram. Od kiedy zaczęła się pandemia koronawirusa, wiele osób zamkniętych w swoich domach praktykuje ten rytuał każdego dnia: wieczór kończy się tak, jak zaczął się poranek – nieprzemijającym się przewijaniem przez media społecznościowe w desperackim poszukiwaniu, właśnie czego?

Jak poinformowała agencja Bloomberg, od początku marca użytkownicy spędzają znacznie więcej czasu w internecie, a sam Facebook zanotował wzrost na swoich platformach WhatsApp i Instagram o 70 proc.! Oczywiście nocne scrollowanie nie jest niczym nowym, ale w kontekście obecnej sytuacji nabrało nieco innego znaczenia. Głównym tematem newsów jest bowiem kryzys na świecie: liczba zgonów spowodowanych koronawirusem, stopa bezrobocia (ok. 13 proc. w USA), zamieszki na tle rasowym i politycznym, doniesienia o katastrofach ekologicznych oraz wszystkie inne złe informacje, których 2020 rok nam nie szczędził.

Nawyk śledzenia negatywnych informacji stał się znany jako *doomsurfing* czy *doomscrolling* i opisywany jest jako „wpadanie w głębokie królicze nory wypełnione złymi wiadomościami, wywołujące fizyczny dyskomfort i pozbawiające wszelkiej nadziei na spokojny sen” – czytamy na stronie „The New York Times”.

Strumień wiadomości w mediach społecznościowych zdaje się nie mieć końca – cały czas pojawia się coś nowego, a wraz nim obietnica znalezienia odpowiedzi, a może nawet dobrej wieści. Ale te zazwyczaj nie nadchodzą. Przewijanie złych informacji może wyglądać jak sposób na opanowanie sytuacji, tymczasem próba bycia na bieżąco to często zupełnie zbędne przerabianie tragedii na nowo, co tak naprawdę podsyca tylko reakcje mózgu, powodując zwiększone wytwarzanie kortyzolu, czyli hormonu stresu. Efekt? Wyczerpanie i przytłoczenie. Jeśli dodamy do tego wpływ niebieskiego światła, które emitują ekrany naszych urządzeń, mamy niemal gwarantowany przepis na problemy ze snem.

Od lat eksperci kwestionują korzyści płynące z korzystania z takich platform jak Twitter czy Facebook. Badania są sprzeczne, niektóre wykazują, że media społecznościowe, gdy są używane w sposób odpowiedzialny, mogą mieć pozytywny wpływ na zdrowie psychiczne, pomagają pozostać w kontakcie itd. Inne – że korzystanie z social mediów może prowadzić do lęku, depresji lub przynajmniej FOMO (Fear of Missing Out – syndrom polegający na odczuwaniu lęku, że przegapi się coś istotnego).

Mesfin Bekalu z Harvard T.H. Chan School of Public Health zauważa, że jako ludzie mamy naturalną tendencję do zwracania większej uwagi na negatywne wiadomości. To, wraz z algorytmami mediów społecznościowych, sprawia, że negatywne skutki scrollowania są prawie nieuniknione.

– Od lat 70. XX wieku znamy „syndrom podłego świata” – przekonanie, że świat jest bardziej niebezpiecznym miejscem, niż jest w rzeczywistości, w wyniku długotrwałej ekspozycji na treści telewizyjne związane z przemocą – mówi Bekalu. Jej zdaniem, choć nowe media działają według innego mechanizmu, mogą wywoływać podobne efekty. Uważa, że powinniśmy zainterweniować na poziomie projektowania platform społecznościowych i ich algorytmów, by uwzględniły jako priorytet nasze zdrowie psychiczne i dobre samopoczucie.

Tylko jak to zrobić? Jak każda zmiana nawyku wymaga czasu i samodyscypliny. Pomocne mogą być aplikacje obliczające czas spędzony przed ekranem albo wprowadzenie innego (zastępczego, ale nagradzającego) rytuału. Więcej o uzależnieniu od telefonu przeczytajcie w artykule: „Łatwiej odstawić cukier niż Facebooka. Zespół uzależnienia od internetu”.

Na podstawie: Hanna Gadomska, *Ciągle scrollowanie niszczy nasze zdrowie psychiczne. Wpadamy w nory wypełnione złymi wiadomościami*, „Focus” 7.12.2020, <https://www.focusnauka.pl/>

Zadanie 1.1 (0-1)

Co jest głównym przedmiotem rozważań autorki tekstu? Zaznacz właściwą odpowiedź.

- A. Problem uzależnienia od internetu wśród młodzieży.
- B. Negatywny wpływ portali społecznościowych na psychikę człowieka.
- C. Obniżenie nastroju społecznego wywołane pandemią koronawirusa.
- D. Reakcja mózgu na negatywne informacje płynące z mass mediów.

Zadanie 1.2. (0-1)

Oceń prawdziwość stwierdzeń odnoszących się do tekstu *Ciągle scrollowanie niszczy nasze zdrowie psychiczne. Wpadamy w nory wypełnione złymi wiadomościami*. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Media społecznościowe bombardują nas nieprawdziwymi wiadomościami, co wpływa negatywnie na nasze poczucie bezpieczeństwa i zaufanie społeczne.	P	F
2.	Niebieskie światło emitowane przez urządzenia elektroniczne powoduje zwiększone wydzielanie kortyzolu w organizmie, czyli hormonu stresu.	P	F
3.	Większość informacji w mediach społecznościowych zawiera negatywne treści.	P	F

Zadanie 1.3. (0-2)

Wyjaśnij znaczenie tytułu artykułu Hanny Gadomskiej. Wymień dwa środki stylistyczne, jakimi posłużyła się autorka, konstruując tytuł artykułu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.4. (0-2)

Podaj cztery przykłady negatywnego wpływu nocnego scrollowania na psychikę człowieka.

1.
2.
3.
4.

Zadanie 1.5. (0-2)

Napisz, w jaki sposób użytkownicy internetu, a także właściciele portali społecznościowych mogą ograniczyć problem negatywnego wpływu scrollowania na psychikę człowieka.

Użytkownicy internetu

.....

.....

.....

Właściciele portali społecznościowych

.....

.....

.....

Zadanie 1.6. (0-1)

Wyraz „scrollowanie” to przykład

- A. wyrazu gwarowego
- B. eufemizmu
- C. archaizmu
- D. zapożyczenia

Część II – pisanie tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu

Wybierz temat i napisz wypracowanie.

• Temat 1.

Dlaczego bohaterowie literaccy ukrywają swoją tożsamość? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do fragmentu „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza, całości utworu oraz wybranego tekstu kultury. Twoja praca powinna liczyć minimum 250 słów.

Tymczasem pan Tadeusz stryja obejmował
Ze łzami, i Robaka w rękę pocałował;
Robak, ku piersiom chłopca przycisnąwszy skronie
I na głowie mu na krzyż położywszy dłonie,
Spojrzał ku niebu i rzekł: „Synu! z Panem Bogiem!” –
I zapłakał... A już był Tadeusz za progiem.
„Jak to? zapytał Sędzia, nic mu brat nie powie?
I teraz? biedny chłopiec, jeszcze się nie dowie
O niczym! przed odjazdem?” – „Nie, rzekł Ksiądz, o niczem

(Placząc długo z zakrytym rękami obliczem).
I po cóż by miał wiedzieć biedny, że ma ojca,
Który się skrył przed światem, jak lotr, jak zabojca?
Bóg widzi, jak pragnąłbym, ale z tej pociechy
Zrobię Bogu ofiarę za me dawne grzechy”.

„Więc, rzecze Sędzia, teraz czas myśleć o sobie,
Uważ, że człowiek w twoim wieku i chorobie
Nie zdołałby z innymi razem emigrować;
Mówileś, że wiesz domek, gdzie się masz przechować;
Powiedz, gdzie? śpieszmy, czeka zaprzężona bryka,
Czy nie najlepiej w puszcze, do chaty leśnika?”

Robak kiwając głową rzekł: „Do jutra rana
Mam czas: teraz, mój bracie, poślij po plebana,
Aby tu jak najrychlej przybył z wijatykiem!
Oddał stąd wszystkich, zostań tylko sam z Klucznikiem.
Zamknij drzwi!”

Sędzia spełnił Robaka rozkazy
I usiada na łóżko przy nim; a Gerwazy
Stoi, łokieć przytwierdza na główni rapiera,
A czoło pochylone na dłoniach opiera.

Robak, nim zaczął mówić, w Klucznika oblicze
Wzrok utkwił, i milczenie chował tajemnicze.
A jako chirurg naprzód miękką rękę składa
Na ciele chorującym, nim ostrzem raz zada:
Tak Robak wyraz bystrych oczu swych zlagodził,
Długo niemi po oczach Gerwazego wodził,
Na koniec, jakby ślepym chciał uderzyć ciosem,
Zasłonił oczy ręką i rzekł mocnym głosem:

„Jam jest Jacek Soplica...”

Klucznik na to słowo
Pobladnął, pochylił się, i ciała połową
Wygięty naprzód, stanął, zwiśł na jednej nodze,
Jak głaz lecący z góry, zatrzymany w drodze.
Oczy roztwierał, usta szeroko rozszerzał
Grożąc białymi zęby, a wąsy najeżał;
Rapier z rąk upuszczony przy ziemi zatrzymał
Kolanami, i głównie prawą ręką imał,
Cisnąc ją; rapier, z tyłu za nim wyciągniony,
Długim czarnym swym końcem chwiał się w różne strony.
I Klucznik był podobny rysiowi rannemu,
Który z drzewa ma skoczyć w oczy myśliwemu,
Wydyma się kłębuszkiem, mruczy, krwawe ślepie
Wyiskrza, wąsy rusza, i ogonem trzepie.

¹**wiatyk** (łac. *viaticum*: prowiant na drogę) — w chrześcijaństwie (zwł. w katolicyzmie) komunia święta podawana choremu na łożu śmierci; stanowi ona pokarm w drodze do życia wiecznego, stąd nazwa.

Na podstawie: Adam Mickiewicz, „Pan Tadeusz”, Warszawa 1983

• Temat 2.

Jak w literaturze przedstawiane są osoby sprawujące władzę? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do fragmentu „Antygony” Sofoklesa oraz wybranych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć minimum 250 słów.

KREON
O Tebańczy, nareszcie bogowie
Z burzy i wstrząśnień wyrwali to miasto.
A jam was zwołał tutaj przed innymi,
Boście wy byli podporami tronu
Za Laijosa i Edypa rządów
I po Edypa zgonie młodziemiaszkom
Pewną swą radą służyliście chętnie.

Kiedy zaś oni za losu wyrokiem
Polegli obaj w bratobójczej walce,
Krwią pokajawszy braterskie prawice,
Wtedy ja władzę i tron ten objąłem,
Który mi z prawa po zmarłych przypada.
Trudno jest duszę przeniknąć człowieka,
Jego zamysły i pragnienia, zanim
On ich na szerszym nie odsłoni polu.
Ja tedy władcę, co by rządząc miastem,
Wnet się najlepszych nie imał zamysłów
I śmiało woli swej nie śmiał ujawnić,
Za najgorszego uważałbym pana.
A gdyby wyżej nad dobro publiczne
Kładł zysk przyjaciół, za nic bym go ważył.
I nie milczałbym, klnę się na Jowisza
Wszechwidzącego, gdybym spostrzegł zgubę
Zamiast zbawienia kroczącą ku miastu.
Nigdy też wroga nie chciałbym ojczyzny
Mieć przyjacielem, o tym przeświadczony,
Że nasze szczęście w szczęściu miasta leży
I jego dobro przyjaciół ma raić.
Przez te zasady podnoszę to miasto
I tym zasadam wierny obwieściłem
Ukaz ostatni na Edypa synów:
Aby dzielnego w walce Eteokla²,
Który w obronie poległ tego miasta,
W grobie pochować i uczcić ofiarą,
Która w kraj zmarłych za zacnymi idzie;
Brata zaś jego, Polinika³ mniemam,
Który to bogów i ziemię ojczystą
Naszedł z wygnania i ognia pożogą
Zamierzał zniszczyć, i swoich rodaków
Krwią się napoić, a w pęta wziąć drugich,
Wydalem rozkaz, by chować ni płakać

Nikt się nie ważył, lecz zostawił ciało
Przez psy i ptaki w polu poszarpane.
Taka ma wola, a nie ścierpię nigdy,
By źli w nagrodzie wyprzedzili prawych.
Kto za to miastu temu dobrze życzy,
W zgonie i w życiu dozna mej opieki.

² **Eteoki, Eteokles** – w mitologii greckiej syn Edypa i Jokasty. Prowadził z bratem, Polinikiem, spór o tron Teb. Wygnał z miasta brata i mianował się królem. Gdy Polinik próbował odzyskać tron zbrojnie w wyprawie siedmiu przeciw Tebom, Eteokles zginął w obronie miasta podczas pojedynku z bratem. ³ **Polinik, Polinejkes** – prowadził z bratem Eteoklesem spór o tron Teb.

Na podstawie: Sofokles, „Antygona”, Wrocław 1984

• Temat 3.

Zinterpretuj podany utwór. Postaw tezę interpretacyjną i ją uzasadnij. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

„Urszula Kochanowska”. Bolesław Leśmian

Gdy po śmierci w niebiosów przybyłam pustkowie,
Bóg długo patrzył na mnie i głaskał po głowie.

„Zbliź się do mnie, Urszulo! Poglądasz, jak żywa...
Zrobię dla cię, co zechcesz, byś była szczęśliwa”.

„Zrób tak, Boże – szepnęłam – by w nieb Twoich krasie
Wszystko było tak samo, jak tam – w Czarnolasie!” –

I umilkłam złęknioma i oczy unoszę,
By zbadać, czy się gniewa, że Go o to proszę?

Uśmiechnął się i skinął – i wnet z Bożej łaski
Powstał dom kubek w kubek, jak nasz – Czarnolaski.

I sprzęty i donice rozkwitłego ziela
Tak podobne, aż oczom straszno od wesela!

I rzekł: „Oto są – sprzęty, a oto – donice.
Tylko patrzeć, jak przyjdą stęsknieni rodzice!

I ja, gdy gwiazdy do snu poukładał w niebie,
Nieraz do drzwi zapukam, by odwiedzić ciebie!”

I odszedł, a ja zaraz krzątam się, jak mogę –
Więc nakrywam do stołu, omiatam podłogę –

I w suknię najróżowszą ciało przyoblekam
I sen wieczny odpędzam - i czuwam - i czekam...

Już świt pierwszą rozniętą złoci się po ścianie,
Gdy właśnie słychać kroki i do drzwi pukanie...

Więc zrywam się i biegnę! Wiatr po niebie dzwoni!
Serce w piersi zamiera... Nie!... To – Bóg, nie oni!...

Na podstawie: Bolesław Leśmian, „Poezje zebrane”, Warszawa 2010

BAZA TESTÓW Z ODPOWIEDZIAMI

1. Wejdź na stronę **Wyborcza.pl/kod2021**
2. **Aktywuj do 31 marca kod MAT1KOD.**
Kod uprawnia do bezpłatnego dostępu przez 2 miesiące do pakietu Premium Wyborcza.pl*
3. **Czytaj serwis Wyborcza.pl**
oraz **rozwiązuj testy na WYBORCZA.PL/EGZAMINY**

SPRAWDŹ, CZY ZDASZ!

*Jeśli nie wprowadzisz danych swojej karty płatniczej lub konta PayPal, nie będziesz mógł/mogła korzystać z usługi, pomimo wprowadzenia prawidłowego kodu aktywującego. Dane te wymagane w celu uiszczenia opłat za prenumeratę, począwszy od 3-ego miesiąca Twoje konto zostanie obciążone regularnymi miesięcznymi opłatami w wysokości 29,90 zł za korzystanie z Prenumeraty Pakiet Premium. W każdej chwili możesz zrezygnować z usługi. W razie pytań skontaktuj się pomoc@wyborcza.pl

Wypracowanie

na temat nr

KARTA ODPOWIEDZI

Cz. 1 – rozumienie czytanego tekstu

Zadanie 1.

Numer zadania	Odpowiedź	Liczba punktów	Zasady przyznawania punktów
1.1.	B	(0–1)	1 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi 0 pkt – wskazanie niepoprawnej odpowiedzi lub brak odpowiedzi
1.2.	1. F 2. F 3. P	(0–1)	1 pkt – poprawna ocena trzech stwierdzeń 0 pkt – poprawna ocena jednego lub dwóch stwierdzeń, niepoprawna ocena wszystkich stwierdzeń lub brak odpowiedzi
1.3.	Na przykład: Nieustanne przeglądanie portali społecznościowych, gdzie dominują informacje o negatywnej treści, sprawia, że popadamy w stan przygnębienia, z którego trudno jest się uwolnić. Środki stylistyczne – epitet, metafora	(0–2)	2 pkt – poprawne wyjaśnienie znaczenia tytułu i podanie nazwy dwóch środków stylistycznych 1 pkt – poprawne wyjaśnienie znaczenia tytułu, ale niepoprawne podanie dwóch środków stylistycznych/poprawne określenie dwóch środków stylistycznych, ale niepoprawne wyjaśnienie tytułu 0 pkt – niepoprawne wyjaśnienie znaczenia tytułu oraz niepoprawne podanie środków stylistycznych lub brak odpowiedzi
1.4.	Na przykład: problemy ze snem, lęk, depresja, nadmierny poziom stresu	(0–2)	2 pkt – poprawne wymienienie czterech przykładów 1 pkt – poprawne wymienienie dwóch przykładów 0 pkt – wymienienie jednego przykładu, błędnych przykładów
1.5.	Na przykład: Właściciele portali społecznościowych powinni projektować takie platformy społecznościowe i algorytmy, które będą wpływać pozytywnie na nasze samopoczucie. Użytkownicy internetu powinni się odzwyczaić od bezsensownego przeglądania portali społecznościowych i pomyśleć nad inną formą spędzania wolnego czasu.	(0–2)	2 pkt – poprawne podanie dwóch przykładów 1 pkt – poprawne podanie jednego przykładu 0 pkt – wskazanie niepoprawnych odpowiedzi lub brak odpowiedzi
1.6.	D. zapożyczenia	(0-1)	1 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi 0 pkt – wskazanie niepoprawnej odpowiedzi lub brak odpowiedzi

Zadanie 2.

Numer zadania	Odpowiedź	Liczba punktów	Zasady przyznawania punktów
2.1.	Tematem artykułu są spory literackie. Autor podjął się tego tematu, ponieważ wszelkie waśnie i konflikty wzbudzają zainteresowanie wśród czytelników.	(0–1)	1 pkt – poprawne uzasadnienie wyboru tematu przez autora 0 pkt – niepoprawna odpowiedź lub brak odpowiedzi
2.2.	Mickiewicz zarzucał Słowackiemu: a) brak wiary i miłości b) pustkę duchową Słowacki zarzucał Mickiewiczowi: a) pychę b) lekceważący stosunek do innych poetów	(0–2)	2 pkt – poprawne scharakteryzowanie dwóch zarzutów Mickiewicza wobec Słowackiego oraz Słowackiego wobec Mickiewicza 1 pkt – poprawne scharakteryzowanie jednego zarzutu Mickiewicza wobec Słowackiego oraz Słowackiego wobec Mickiewicza 0 pkt – błędne scharakteryzowanie zarzutów Mickiewicza wobec Słowackiego i Słowackiego wobec Mickiewicza
2.3.	B. publicystycznym komunikatywność, subiektywizm, stosowanie potocznego słownictwa, słownictwa modnego, wyrazów obcych	(0–2)	2 pkt – poprawne określenie stylu funkcjonalnego i wymienienie dwóch cech owego stylu 1 pkt – poprawne określenie stylu funkcjonalnego, ale błędne podanie dwóch cech owego stylu 0 pkt – niepoprawne określenie stylu funkcjonalnego lub brak odpowiedzi
2.4.	opinia informacja informacja	(0–1)	1 pkt – poprawna ocena trzech stwierdzeń 0 pkt – poprawna ocena jednego lub dwóch stwierdzeń, niepoprawna ocena wszystkich stwierdzeń lub brak odpowiedzi
2.5.	a) Stanisław Wyspiański, „Wesele” b) Przykładowa odpowiedź Dziennikarz przyjął lojalną postawę wobec zaborcy. Wbrew sobie głosi upadek i nieszczęście, myśląc jednocześnie o wolności ojczyzny. Dręczą go jednak wyrzuty sumienia, których wyrazem jest rozmowa ze Stańczykiem.	(0–2)	2 pkt – poprawne wskazanie autora i tytułu utworu oraz trafne uzasadnienie podanego poglądu 1 pkt – poprawne wskazanie autora i tytułu utworu i brak właściwego uzasadnienia podanego poglądu 0 pkt – brak poprawnego wskazania autora i tytułu utworu
2.6.	Przykładowa odpowiedź Tematem tekstu są literackie spory. Autor rekonstruuje jeden z najsłynniejszych sporów literackich między Adamem Mickiewiczem a Juliuszem Słowackim. Do wymiany poglądów między poetami doszło podczas spotkania zorganizowanego na cześć Mickiewicza w domu Eustachego Januszkiewicza. Mickiewicz zarzucił Słowackiemu duchową pustkę, zaś Słowacki Mickiewiczowi lekceważący stosunek do innych poetów. W podsumowaniu czytamy, że poeci rozstali się jednak w zgodzie i przyjaźni.	(0–3)	3 pkt – ze streszczenia wynika, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście; adekwatny poziom uogólnienia, streszczenie logicznie spójne, właściwa liczba słów. 2 pkt – ze streszczenia wynika, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście, ale występują zaburzenia dotyczące poziomu uogólnienia lub logicznej spójności streszczenia 1 pkt – ze streszczenia wynika, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście, ale występują zaburzenia dotyczące poziomu uogólnienia oraz logicznej spójności streszczenia. 0 pkt – odpowiedź błędna lub brak odpowiedzi.

Część III – pisanie tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu

Temat 1.

Dlaczego bohaterowie literaccy ukrywają swoją tożsamość? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do fragmentu „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza, całości utworu oraz wybranego tekstu kultury. Twoja praca powinna liczyć minimum 250 słów.

PRZYKŁADOWA REALIZACJA ROZPRAWKI (KONSPEKT)

I Wstęp

1. Motyw maski w literaturze pięknej, czyli o ukrywaniu prawdziwego „ja” przed światem.
2. Przykłady sytuacji, kiedy człowiek nie chce ujawnić prawdziwej tożsamości, np. chęć rozpoczęcia nowego życia, wstyd za czyny popełnione w przeszłości, próba zamaskowania dokonanych przestępstw i zbrodni.
3. Ukrywanie tożsamości jako przykład strategii w walce z wrogiem.

Teza: Bohaterowie literaccy ukrywają swoją tożsamość, ponieważ z pewnych przyczyn zostali wykluczeni ze społeczeństwa. Inni, ujawniając prawdę o sobie, naraziliby się na niebezpieczeństwo.

II Rozwinięcie – uzasadnienie tezy

Interpretacja problemu w „Panu Tadeuszu” Adama Mickiewicza:

- Jacek Soplica za młodu kochał się w córce Stolnika – Ewie Horeszko, jednak nie otrzymał on błogosławieństwa od jej ojca, dlatego też nie doszło do ślubu. Kiedy Moskale zaatakowali zamek Stolnika, rozpętała się zawierucha i wtedy pod wpływem impulsu Soplica zastrzelił niedoszłego teścia. Został oskarżony nie tylko o morderstwo, ale także o zdradę ojczyzny, dlatego wyemigrował z kraju i wstąpił do zakonu, przyjmując nowe imię – ksiądz Robak.
- Przez resztę życia próbował zadośćuczynić błędom popełnionym w młodości. Ksiądz Robak został żołnierzem w armii Napoleona i na polu walki odnosił liczne sukcesy. Mianowano go emisariuszem rządu Księstwa Warszawskiego. Po latach powrócił do Soplicowa, aby zorganizować tam powstanie przeciwko Moskalom.
- Zacytowany fragment „Pana Tadeusza” pochodzi z księgi X. Ksiądz Robak ukrywał swoją tożsamość przed bratem – sędzią Soplicą i synem – Tadeuszem. Nie chciał zakłócać harmonijnego życia, jakie wiedli mieszkańcy Soplicowa. Wstydził się czynów dokonanych w przeszłości: *I po cóż by miał wiedzieć biedny, że ma ojca, Który się skrył przed światem, jak lotr, jak zabojca?* Podczas ataku Moskali na Soplicowo ksiądz Robak osłania ciałem sługę Stolnika – Gerwazego, w konsekwencji czego zostaje śmiertelnie ranny. Przed śmiercią wyjawia Gerwazemu swoją prawdziwą tożsamość: *Zasłonił oczy ręką, i rzekł mocnym głosem: „Jam jest Jacek Soplica...”*. Gerwazy ostatecznie wybacza Jackowi Soplicy dawne winy.
- Ukrywanie prawdziwej tożsamości umożliwiło Jackowi Soplicy odpokutowanie błędów popełnionych w młodości. Bohater przechodzi wewnętrzną metamorfozę: z nieroztropnego młodzieńca działającego pod wpływem impulsu stał się człowiekiem pokornym i skromnym, który poświęcił swoje życie, walcząc w obronie ojczyzny.

Interpretacja problemu w wybranych tekstach kultury:

- Odyseusz z eposu Homera, walcząc z cyklopem Polifem, początkowo nie zdradza potworowi prawdziwej tożsamości. Dopiero wyjawienie prawdziwego imienia naraża bohatera i jego towarzyszy na niebezpieczeństwo.

- Konrad Wallenrod z powieści Adama Mickiewicza, przebywając w zakonie krzyżackim, ukrywa swoją tożsamość, ponieważ planuje zemstę na wrogach ojczyzny. Ujawnienie prawdy naraziłoby bohatera na niebezpieczeństwo.

- Świętoszek z komedii Moliera ukrywa prawdziwą tożsamość, ponieważ jest oszustem, który wyłudza pieniądze od naiwnych ludzi poszukujących autorytetu duchowego.

III Zakończenie

1. Czasami ludzie ukrywają własną tożsamość dla dobra innych, a także w trosce o dobro ojczyzny.
2. Ukrywanie tożsamości to szansa na nowe życie i naprawienie błędów popełnionych w przeszłości.
3. Nową tożsamość przyjmują nie tylko ludzie, którzy pragną odmieć swoje życie, ale także oszuści i złodzieje.

Temat 2.

Jak w literaturze przedstawiane są osoby sprawujące władzę? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do fragmentu „Antygony” Sofoklesa oraz wybranych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć minimum 250 słów.

PRZYKŁADOWA REALIZACJA ROZPRAWKI (KONSPEKT)

I Wstęp

1. Władza jako wielka odpowiedzialność wobec ojczyzny, Boga i historii.
2. Przywołanie poglądów renesansowego myśliciela Niccolò Machiavellego na temat ideału władcy.
- Teza:** W literaturze władcy przedstawiani są jako despoci. Najczęściej nie zależy im na dobru poddanych, lecz jedynie na tym, aby za wszelką cenę utrzymać władzę.

II. Rozwinięcie – uzasadnienie tezy

Interpretacja problemu w „Antygonie” Sofoklesa:

- Po opuszczeniu Teb przez króla Edypa władzę obejmują jego synowie Eteokles i Polinejes. Bracia mają sprawować rządy nad Tebami naprzemiennie, jednak nie potrafią dojść w tej sprawie do porozumienia. Wygnany z miasta Polinejes atakuje Teby, chcąc odzyskać władzę nad miastem. Eteokles i Polinejes giną w bratobójczej walce. Kreon zostaje nowym

królem Teb i zakazuje pochówku Polinejesa, uznając go za zdrajcę ojczyzny, o czym podczas przemówienia informuje poddanych.

- Kreon pragnie być dobrym i sprawiedliwym władcą. Uważa, że najważniejsze jest dobro publiczne, a nie zadowolenie przyjaciół czy rodziny: *A gdyby wyżej nad dobro publiczne kładł zysk przyjaciół, za nic bym go ważył*. Nie pozostanie też w przyjaznych stosunkach z kimś, kto jest wrogiem ojczyzny: *Nigdy też wroga nie chciałbym ojczyzny/ Mieć przyjaciелеm*. Z tego względu nakazuje odznaczyć Eteoklesa jako bohatera Teb i zakazuje pochówku Polinejesa jako zdrajcy ojczyzny.
- Kreon zapomina, że oprócz prawa stanowionego istnieje jeszcze prawo boskie, wedle którego każdemu człowiekowi należy się godny pochówek po śmierci. Bohater posiada władzę na Tebami, ale wydaje mu się, że ma prawo osądzać także umarłych. Kreona przepelnia pycha (*hybris*), dlatego też sprowadza na siebie gniew bogów.
- Antygona wbrew zakazowi wuja decyduje się pochować swojego brata Polinejesa, za co zostaje skazana na karę śmierci. Kreon ponownie myśli, że czyni słusznie, ponieważ dziewczyna nie zastosowała się do obowiązującego prawa. Z błędu próbują wyprowadzić go syn, a także królewski doradca i wróżbita Tejrezjasz. Bohater pozostaje nieustępliwy. Kreon uświadamia sobie, że popełnił błąd, zakazując pochówku Polinejesa i skazując siostrzenicę na karę śmierci w momencie, gdy bogowie przestają przyjmować ofiary od ludu tebańskiego. Na zmianę decyzji jest jednak za późno.
- Despotyczne rządy, pycha bohatera, wiara we własną nieomyślność doprowadzają Kreona do upadku. Traci on nie tylko szacunek w oczach poddanych, ale także własnego syna, który na wieść o śmierci Antygony popełnia samobójstwo. Gdy żona Kreona dowiaduje się o samobójstwie potomka, także odbiera sobie życie.

Interpretacja problemu w wybranych tekstach kultury:

- Król Edyp z dramatu Sofoklesa jako przykład władcy, który zaślepiiony pychą (*hybris*) sprowadza nieszczęście na siebie i poddanych. Nie bierze pod uwagę możliwości, że on sam jest winien śmierci króla Lajosa i zarazy panującej w Tebach.
- Makbet z dramatu Williama Szekspira jako przykład władcy tyrana. Po morderstwie króla Duncana popełnia kolejne zbrodnie. Żyje w obawie, że zostanie zdemaskowany i pozbawiony tronu. Makbetowi nie zależy na dobru poddanych, nie interesuje się stanem psychicznym żony, jedyne, czego pragnie, to pozostać przy władzy.
- Car z „III cz. Dziadów” Adama Mickiewicza to kolejny przykład despotycznego władcy, który za wszelką cenę doszukuje się spisku przeciwko władzy caratu. Przykładem carskiego terroru było osadzenie i torturowanie w więzieniach niewinnych, przypadkowych ludzi. Innym przykładem są masowe zsyłki dzieci i młodzieży polskiej na Sybir, co prawie równoznaczne było z wyrokiem śmierci.

III Zakończenie

1. Człowiek, który zdobył władzę w nieuczciwy sposób, nie może być dobrym władcą.
2. Władcy zapominają o przestrzeganiu podstawowych zasad moralnych, co nieuchronnie prowadzi do ich zguby.
3. Za błędne decyzje podjęte przez bohaterów płacą nie tylko oni sami, ale także ich rodziny i poddani.

Kryterium oceny rozprawki

A. Sformułowanie stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu	(0–6)
Stanowisko jest adekwatne do problemu podanego w poleceniu	6 pkt
Stanowisko jest częściowo adekwatne do problemu podanego w poleceniu	3 pkt
Stanowisko jest nieadekwatne lub brak stanowiska	0 pkt
B. Uzasadnienie stanowiska	(0–18)
Uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione	18 pkt
Uzasadnienie trafne i szerokie	12 pkt
Uzasadnienie trafne, ale wąskie	8 pkt
Uzasadnienie częściowe	4 pkt
Brak uzasadnienia stanowiska	0 pkt
C. Poprawność rzeczowa	(0–4)
Brak błędów rzeczowych	4 pkt
Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	2 pkt
Błędy rzeczowe	0 pkt
D. Zamyśl kompozycyjny	(0–6)
Kompozycja funkcjonalna	6 pkt
Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	3 pkt
Brak zamyśłu kompozycyjnego	0 pkt
E. Spójność lokalna	(0–2)
Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	2 pkt
Znaczne zaburzenia spójności	1 pkt
Wypowiedź niespójna	0 pkt
F. Styl tekstu	(0–4)
Styl stosowny	4 pkt
Styl częściowo stosowny	2 pkt
Styl niestosowny	0 pkt
G. Poprawność językowa	(0–6)
Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	6 pkt
Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	3 pkt
Liczne błędy rażące	0 pkt
H. Poprawność zapisu	(0–4)
Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące	4 pkt
Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2 pkt
Liczne błędy rażące	0 pkt

UWAGA:

I Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
II Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
III Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.
IV Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Temat 3.

Zinterpretuj podany utwór. Postaw tezę interpretacyjną i uzasadnij ją.
Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

Bolesław Leśmian, „Urszula Kochanowska”

PRZYKŁADOWA REALIZACJA INTERPRETACJI WIERSZA (KONSPEKT)

I Wstęp

- 1. Bolesław Leśmian – poeta dwudziestolecia międzywojennego.
- 2. Ciekawość i lęk człowieka związane z życiem po śmierci.
- 3. Tajemnica zaświatów jako częsty temat poezji Leśmiana.

Teza interpretacyjna: Człowiek po śmierci może cierpieć z powodu samotności i tęsknoty za ziemskim życiem.

II Rozwinięcie – uzasadnienie tezy

Interpretacja problemu w wierszu „Urszula Kochanowska” Bolesława Leśmiana

1. Analiza treści utworu:

- W wierszu zawarte są przypuszczenia, jak może wyglądać życie człowieka po śmierci.
- Bohaterką wiersza jest córka renesansowego poety Jana Kochanowskiego. Dziewczynka zmarła, będąc jeszcze dzieckiem, co spotęgowało rozpacz rodziców po jej stracie.
- Niebo, do którego trafiła Urszula po śmierci, zostało określone mianem „pustkowia”. Dziewczynka spotyka w zaświatach Boga, który na jej życzenie tworzy w zaświatach iluzję czarnoleskiego domu. Mimo że wewnątrz do złudzenia przypomina jej dom rodzinny: Powstał dom kubek w kubek, jak nasz – Czarnolaski, to dziewczynka nie jest szczęśliwa. Tęskni za rodzicami, którzy otaczali ją miłością i troską. Bóg obiecuje, że wkrótce spotka się z matką i ojcem: I rzekł: „Oto są – sprzęty, a oto – donice. Tylko patrzeć, jak przyjdą stęsknieni rodzice!”, jednak tak się nie dzieje.
- Urszula Kochanowska, przebywając w zaświatach, cierpi z powodu samotności. Obecność Stwórcy nie rekompensuje jej tęsknoty za rodzicami.

2. Analiza formy utworu:

- Wiersz zbudowany jest 12 dwuwersów, a każdy wers napisany jest trzynastozgłoskowcem.
- W wierszu występują rymy parzyste np. *przyoblekam – i czekam, ścianie – pukanie, dzwoni – nie oni*.
- Utwór zawiera liczne środki stylistyczne, takie jak: metafory sen wieczny, porównania *kubek w kubek, jak nasz – Czarnolaski*, wykrzyknienia *przyjdą stęsknieni rodzice!*, epitety *suknię najjróżowszą* oraz archaizmy *pogłędasz*.

Konteksty interpretacyjne:

- Jan Kochanowski po śmierci Urszuli napisał cykl XIX trenów, które zostały określone przez badaczy literatury jako liryczny pamiętnik cierpienia. W trenie X poeta zastanawia się, gdzie też po śmierci trafiła jego córka. Może przebywa w chrześcijańskim raju wśród aniołów albo w czystcu lub wedle wierzeń wschodnich – żyje dalej, ale już w innym wcieleniu.

III Zakończenie

- 1. Zbyt mocne przywiązanie do ziemskiego świata może sprawić, że człowiek nie będzie szczęśliwy w niebie.
- 2. Wiersz Leśmiana jest zaprzeczeniem chrześcijańskiej wizji zaświatów jako miejsca wiecznej szczęśliwości.

Kryterium oceny interpretacji utworu poetyckiego

A. Koncepcja interpretacyjna	(0–9)
Koncepcja niesprzeczna z utworem, spójna i obejmująca sensy niedosłowne	9 pkt
Koncepcja niesprzeczna z utworem, ale niespójna i/lub obejmująca w większości znaczenia dosłowne	6 pkt
Koncepcja częściowo sprzeczna z utworem	3 pkt
Brak koncepcji lub koncepcja całkowicie sprzeczna z utworem	0 pkt
B. Uzasadnienie tezy interpretacyjnej	(0–15)
Uzasadnienie trafne i pogłębione	15 pkt
Uzasadnienie trafne, ale niepogłębione	10 pkt
Uzasadnienie częściowo trafne	5 pkt
Brak trafnych argumentów uzasadniających interpretację	0 pkt
C. Poprawność rzeczowa	(0–4)
Brak błędów rzeczowych	4 pkt
Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	2 pkt
Błędy rzeczowe	0 pkt
D. Zamyśl kompozycyjny	(0–6)
Kompozycja funkcjonalna	6 pkt

Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	3 pkt
Brak zamysłu kompozycyjnego	0 pkt
E. Spójność lokalna	(0–2)
Pelna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	2 pkt
Znaczne zaburzenia spójności	1 pkt
Wypowiedź niespójna	0 pkt
F. Styl tekstu	(0–4)
Styl stosowny	4 pkt
Styl częściowo stosowny	2 pkt
Styl niestosowny	0 pkt
G. Poprawność językowa	(0–6)
Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	6 pkt
Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	3 pkt
Liczne błędy rażące	0 pkt
H. Poprawność zapisu	(0–4)
Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące	4 pkt
Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2 pkt
Liczne błędy rażące	0 pkt

UWAGA:

I Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
II Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
III Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.
IV Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Magazyn
w sprzedaży

- Rozmowa z **Jennifer Croft**, tłumaczką Olgi Tokarczuk. Jedyny wywiad w Polsce!
- **Joan Didion** - autorka, na którą czekaliśmy 50 lat. W końcu po polsku!
- Słabość do baśni nie dowodzi zdziecinnienia – przekonuje **Ryszard Koziołek**
- **Były bogate i wyszły za Polaków**. Ich odkrycia nad Wisłą omawia Katarzyna Wężyk
- Rzeczy, których możecie nie wiedzieć o **Zygmuncie Baumanie**. A warto!
- Filozof wśród gigantów literatury. Renata Lis sprawdza, czy **Dostojewski był głupi**
- **W głowie Tove Jansson**. Mama Muminków ostrzega przed autorami książek dla dzieci

Więcej na:
[Wyborcza.pl/ksiazki](https://wyborcza.pl/ksiazki)

Zamów do domu z darmową dostawą:
[Prenumerata24.pl](https://prenumerata24.pl)